

Investigating the Effects of Online Education on the Professional Ethics of Academic Staff During the Pandemic of the Covid-19

Akbar Goldasteh* , Homayoun Aria¹ & Roya Mansouri²

- * Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, University of Science and Culture, Tehran, Iran. Email: goldasteh@usc.ac.ir
- Assistant Professor of the Ministry of Science, Research and Technology, Tehran, Iran.
- MA, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, University of Science and Culture, Tehran, Iran.

Abstract

Objectives: The sudden and inevitable encounter of the country's higher education with online education in the last two years and after the pandemic of the Covid-19 virus has necessitated the need to examine the effects of this educational method on different aspects of professors' performance in the classrooms. The present study was conducted to identify and prioritize online education's effects on university faculty members' professional ethics during the Covid-19 pandemic.

Materials and Methods: The current research is practical type, and it is post-event in terms of the time dimension. Also, according to the investigated problem, the qualitative approach and thematic analysis method have been used. The population of this research is made up of 85 faculty members of the University of Science and Culture, and the theoretical saturation of the data has been achieved by collaborating 14 of them through purposive sampling. The data collection tool was a semi-structured interview. The method of data analysis was the interpretative analysis approach and the theme network analysis method.

Discussion & Conclusions: The findings of the research showed that there are a total of 46 categories in the form of three general themes (individual, communicational and proficiency) that they have been extracted from different motivational, legal, behavioral, educational and research aspects, in connection with the observance of professional ethics by the participating academic staff members in the research. The "individual" theme has been identified as the most important theme, covering nearly half of the frequency of the extracted primary concepts. The "proficiency" theme with about one third and the "communicational" theme with covering about one fifth of basic concepts are placed in the next categories. The results of the research showed that online education has caused faculty members to apply the legal and educational rules and requirements assigned by the university as the effects of online education on their actions related to professional ethics; those roles which have the capability to be monitored and evaluated. On the other hand, interactive and motivational aspects related to the professional ethics of faculty members have been recognized weak. If the university is satisfied with monitoring the contractual forms of professional ethics of academic staff members and only shows sensitivity towards observing these aspects, the academic staff members would also use their efforts to strengthen these aspects and they would make less effort to strengthen other mainly ritualistic aspects of professional ethics such as fairness, respecting students' rights, fostering interaction, communication with students, and etc.

Keywords: Professional Ethics, Faculty Members, Online Education, Covid-19 Pandemic, Higher Education.

مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی

مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی

بهار و تابستان ۱۴۰۲
دوره ۱۶، شماره ۱ (پیاپی ۳۰)
صفحات: ۹۷-۱۲۲

DOI: [10.48308/mpes.2023.103241](https://doi.org/10.48308/mpes.2023.103241)

ISSN: [2423-5261](https://doi.org/10.48308/mpes.2023.103241)

E-ISSN: [2538-6344](https://doi.org/10.48308/mpes.2023.103241)

دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۶/۲۳ بازنگری مقاله: ۱۴۰۱/۰۸/۲۱

پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۸/۳۰ چاپ مقاله: ۱۴۰۲/۱/۱

بررسی اثرات آموزش بر خط بر اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی در دوران همه‌گیری ویروس کووید-۱۹

اکبر گلدسته^۱ ID، همایون آریا^۱ و رویا منصور^۲

goldasteh@usc.ac.ir

* نویسنده مسئول: استادیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علم و فرهنگ، تهران، ایران

۲. استادیار وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، تهران، ایران

۳. کارشناسی ارشد گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علم و فرهنگ، تهران، ایران

چکیده

هدف: مواجهه ناگهانی و ناگزیر آموزش عالی کشور با آموزش برخط در دو سال گذشته و پس از همه‌گیری ویروس کووید-۱۹، نیاز به بررسی اثرات این شیوه آموزشی را بر جنبه‌های متفاوت عملکرد استادان در کلاس درس ضروری نموده است. اخلاق حرفه‌ای استادان یکی از این جنبه‌هاست که بر کیفیت آموزش و یادگیری در کلاس درس تأثیری انکارناپذیر دارد؛ لذا پژوهش حاضر با هدف شناسایی و اولویت‌بندی اثرات آموزش برخط بر ویژگی‌های اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی دانشگاه در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ صورت گرفته است.

مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر بعد زمانی، پس‌رویدادی است. هم‌چنین به فراخور مسئله مورد بررسی، از رویکرد کیفی و روش تحلیل مضمون استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش ۸۵ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه علم و فرهنگ بوده که به روش نمونه‌گیری هدفمند، با مشارکت ۱۴ نفر از آنان اشباع نظری داده‌ها حاصل شده است. ابزار گردآوری اطلاعات، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بوده است. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها با رویکرد تحلیل تفسیری و به روش تحلیل شبکه مضامین بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری: یافته‌های پژوهش نشان داد، در مجموع ۴۶ مقوله در قالب سه مضمون کلی (فردی، ارتباطی و تخصصی) و از جنبه‌های متفاوت انگیزشی، حقوقی، رفتاری، آموزشی و پژوهشی، در ارتباط با رعایت اخلاق حرفه‌ای از سوی اعضای هیئت علمی مشارکت‌کننده در پژوهش، استخراج شده است. مضمون "فردی" با پوشش نزدیک به نیمی از فراوانی مفاهیم اولیه استخراج شده، به عنوان مهم‌ترین مضمون شناسایی شده است. مضمون "تخصصی" با حدود یک سوم و مضمون ارتباطی با پوشش حدود یک پنجم مفاهیم اولیه در رده‌های بعدی قرار گرفته‌اند. نتایج پژوهش نشان داد، آموزش برخط سبب شده است تا اعضای هیئت علمی در اولویت نخست، قواعد و الزامات حقوقی و آموزشی تکلیف شده از سوی دانشگاه را که قابلیت رصد و ارزیابی دارند، به عنوان اثرات آموزش برخط بر کنش‌های مرتبط با اخلاق حرفه‌ای خود اعمال کنند. از سوی دیگر، جنبه‌های تعاملی و انگیزشی مرتبط با اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی ضعیف تشخیص داده شده است. اگر دانشگاه به رصد اشکال قراردادی اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی بسنده کند و فقط نسبت به رعایت این جنبه‌ها از خود حساسیت نشان دهد، اعضای هیئت علمی نیز تلاش خود را در جهت تقویت این جنبه‌ها به کار خواهند برد و تلاش کمتری برای تقویت سایر جنبه‌های عمدتاً آیینی اخلاق حرفه‌ای مانند عدالت‌ورزی، رعایت حقوق دانشجویان، تقویت تعامل و ارتباط با دانشجویان و مانند آن، انجام خواهند داد.

کلیدواژه‌ها: اخلاق حرفه‌ای، اعضای هیئت علمی، آموزش برخط، همه‌گیری کووید-۱۹، آموزش عالی.

گلدسته، اکبر، آریا، همایون، و منصور، رویا. (۱۴۰۲). بررسی اثرات آموزش برخط بر اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی در دوران همه‌گیری ویروس کووید-۱۹. مدیریت و برنامه ریزی در نظام‌های آموزشی، (۱۱)۱۶، ۹۷-۱۲۲. doi: 10.48308/mpes.2023.103241

Copyright: © 2023 by the authors. This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

مقدمه

با همه‌گیری ویروس کووید-۱۹، آموزش و یادگیری، به‌ویژه در سطح آموزش عالی با چالش‌های بزرگی روبه‌رو، و آموزش برخط از یک انتخاب به یک اجبار تبدیل شد (عبدالرزاق^۱، ۲۰۲۱). مهم‌ترین این چالش‌ها، تعلیق کلاس‌های حضوری و تغییر ناگهانی آموزش در مدارس و دانشگاه‌ها به شیوه‌های مجازی بوده است. این فراخوان فوری برای روی آوردن به آموزش مجازی، منجر به افزایش فشار روانی و حجم کاری اعضای هیئت علمی دانشگاه شده است. استادانی که پیش از آن هم برای تعادل بخشی به وظایف آموزشی، پژوهشی و تعهدات کاری خود، صرف‌نظر از مسئولیت‌ها و دغدغه‌های زندگی در تقلا بوده‌اند (هولدن^۲ و ولتسیانوس^۳، ۲۰۲۰).

با شیوع بیماری همه‌گیر کرونا، کلاس‌های مجازی به سنگ بنای آموزش تبدیل شدند. از آن جایی که کلاس‌های برخط یک انتقال اجباری و تنها گزینه لازم برای ادامه آموزش بودند، استفاده از آن‌ها ممکن بود با چالش‌های خاصی همراه شود که پیشتر بررسی نشده بودند. دوره‌های برخطی که در زمان بحران کرونا تحت شرایط آموزش از راه دور اضطراری ارائه شدند، از نظر آمادگی و آموزش مربیان متفاوت از دوره‌های برخط برنامه‌ریزی شده‌اند و با چالش‌های جدیدی همراهند. این چالش‌ها را می‌توان به‌طور کلی در دو سطح (چالش‌های مربوط به استادان و چالش‌های مربوط به دانشجویان) طبقه‌بندی کرد. در رابطه با استادان، بخشی از مشکلات ناشی از مهارت‌های فناوری آن‌ها و ماهیت محیط مجازی است که آموزش در آن انجام می‌شود (کیبارو^۴، ۲۰۱۸).

آموزش مجازی سبب شده است تا استادان از محدوده آسایش خود بیرون بیایند و روش‌های جدیدی را تجربه کنند، اما بسیاری از آنان پس از برطرف شدن محدودیت‌های ناشی از همه‌گیری، به روش‌های سنتی خود باز خواهند گشت (دولانس^۵، سورگو^۶ و پلاژورتک^۷، ۲۰۲۱). همه‌گیری کووید-۱۹ استادان و دانشجویان را دچار سردرگمی کرد، اما با این حال این بحران برخی روش‌ها و پیامدهای مثبت را نیز برای آشکارسازی توان محیط یادگیری مجازی با روش‌های نوین تعاملی بین دانشجویان و استادان امکان‌پذیر کرد (میخائیلوف^۸ و بارلاکووا^۹، ۲۰۲۲). نگرش اعضای هیئت علمی نقش مهم و تأثیر انکارناپذیری در بهبود میزان کاربرد فناوری ایفا می‌کند، علاوه بر این، نگرش اساتید نسبت به کاربرد فناوری در سال‌های اخیر کمی به سمت منفی تمایل پیدا کرده است (امینی و همکاران، ۱۳۹۸).

مواجهه ناگهانی و ناگزیر آموزش عالی کشور با آموزش برخط در دو سال گذشته و پس از همه‌گیری ویروس کووید-۱۹، نیاز به بررسی اثرات این شیوه آموزشی را بر جنبه‌های متفاوت عملکرد استادان در کلاس درس ضروری نموده است. اخلاق حرفه‌ای استادان یکی از این جنبه‌های بسیار مهم است که بر کیفیت آموزش و یادگیری در کلاس درس تأثیری انکارناپذیر دارد. چالش پیش روی پژوهش‌هایی این چنین، نگاه مقطعی به آن است. در نگاه اول، به نظر می‌رسد که با فروکش کردن همه‌گیری و کاهش میزان ابتلا، رفع تدریجی محدودیت‌های فیزیکی در محیط آموزشی و بازگشت به آموزش حضوری در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی، اخلاق و رفتار حرفه‌ای دانشجویان و استادان نیز به حالت قبل باز می‌گردد.

1. Abdul Razzak
2. Houlden
3. Veletsianos
4. Kibaru
5. Dolance
6. Sorgo
7. Ploj-Virtic
8. Mikheilov
9. Burlakova

اما اثرات آموزش مجازی بر تغییر فرهنگ رفتاری و هنجارهای اخلاقی استادان و دانشجویان برخلاف ناگهان حادث شدن آن، مقطعی نبوده و ماندگار خواهد بود. یکی از نشانه‌های این ماندگاری، تمایل کم دانشجویان نسبت به بازگشت به آموزش حضوری (به‌ویژه دانشجویان غیربومی) به دلایلی از جمله ممنوعیت حضور دانشجویان واکسن نزده در دانشگاه (آهنچیان، ۱۴۰۰) و محدودیت‌های جدی دانشگاه‌ها در برقرار نمودن شرایط حضور دانشجویان (شامل مشکلات خوابگاهی، خدمات رفاهی و درصد قابل توجه دانشجویان غیربومی)، (خاکی صدیق، ۱۴۰۰)، پس از عادی شدن نسبی شرایط همه‌گیری در نیم سال دوم سال تحصیلی ۱۴۰۰ بوده است. از سوی دیگر، انتظار می‌رود در شرایط ویژه دیگری (مانند توقف فعالیت‌های دانشگاهی به واسطه آلودگی هوا، شرایط جوی نامناسب، و بحران‌های پیش‌بینی نشده دیگر) آموزش مجازی جایگزین تجربه شده آموزش حضوری شود. هم‌چنین وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی اجازه داده است که حداکثر تا بیست درصد دروس دانشگاهی در هر رشته را کماکان به صورت مجازی ارائه کنند. علاوه بر آن، هنوز هم دوره‌های آموزش کاملاً مجازی در برخی دانشگاه‌ها برنامهریزی شده و به پذیرش دانشجو اقدام می‌کنند. اعضای هیئت علمی دانشگاه علم و فرهنگ برای نخستین بار آموزش مجازی را در سطح آموزش‌های دانشگاهی تجربه کرده‌اند، اخلاق حرفه‌ای استادان، شکل‌دهنده کنش‌ها و رفتارهای آنان در محیط کلاس از ابعاد متفاوت فردی، مهارتی و ارتباطی است. کنش، واکنش و تعاملات بین استادان و دانشجویان و سازمان دانشگاه، فرآیند یادگیری و یاددهی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. گذشت دو سال از مدت زمان مواجهه الزامی استادان با شیوه آموزش مجازی نیاز به بررسی تأثیرات این نوع آموزش بر اخلاق حرفه‌ای آنان را نشان می‌دهد. با توجه به نکات پیش گفته، این پژوهش قصد دارد به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:

پرسش اول: آموزش به شیوه برخط، بر کدام جنبه‌های اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی تأثیر داشته است؟

پرسش دوم: اولویت تأثیرپذیری جنبه‌های مختلف اخلاق حرفه‌ای از آموزش به شیوه برخط، چگونه بوده است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

اخلاق حرفه‌ای مجموعه‌ای از آیین‌ها و مقرراتی است که عمل اخلاقی را برای آن حرفه مشخص و خاص تعریف می‌کند و چارچوبی برای عمل و قضاوت اخلاقی یا غیراخلاقی هر حرفه محسوب می‌شود (قهرمانی، ۱۳۹۶). رعایت اخلاق در هر امری ضروری است و نمی‌توان آن را نادیده گرفت. این اهمیت زمانی که با امر خطیر آموزش همراه می‌شود، جایگاه ویژه‌ای پیدا می‌کند و بی‌شک مدرس و مربی زمانی می‌تواند دانشجویان را در مسیر تحقق اهداف آموزشی هدایت نماید که اخلاق و مبانی آن را رعایت کند (قربانخانی و صالحی، ۱۳۹۶). دانشجویان معتقدند رفتار استادان در هنگام تدریس برخط نسبت به تدریس حضوری تفاوت زیادی با هم دارد. از نظر آنان، استادان در کلاس‌های حضوری از انعطاف بیشتری برخوردارند. در هنگام تدریس برخط، استادان فقط به تدریس رادیووار بسنده می‌کنند و از نظرات و دیدگاه‌های دانشجویان در رابطه با مبحث درسی کمتر استفاده می‌کنند. مدیریت در کلاس‌های برخط بسیار ضعیف ذکر شده است و عدم حضور به موقع استادان و دانشجویان در کلاس‌های برخط از دیگر مشکلات این دوره ذکر شده است که همین عوامل باعث می‌شود دانشجویان از عملکرد و رفتار استادان در هنگام آموزش برخط رضایت کافی را نداشته باشند (قربانخانی و صالحی، ۱۳۹۶). در این رابطه آراسته و همکاران (۱۳۹۷) با مبنا قرار دادن دیدگاه مورای^۱ و همکارانش به بررسی ابعاد اخلاقی آموزش عالی و واکاوی مؤلفه‌های اخلاقی مربوط به تدریس در آموزش عالی پرداخته‌اند. از نظر آنان ضعف رعایت اخلاق در آموزش عالی سبب گسترش

نموده‌هایی از رفتار نامطلوب دانشگاهی گردیده است. گودرزی (۱۳۹۶) در پژوهشی به محبت و احساس مسئولیت، حفظ حرمت و شخصیت، صداقت و گذشت، عدالت، واقع‌گرایی، اخلاص، صبر، هدفمندی و ثبات به‌عنوان اصول مهم اخلاق حرفه‌ای اشاره می‌کند.

در خصوص اخلاقیات برای حرفه استادی در دانشگاه و تدوین اصول و استانداردهای اخلاقی خاص این حرفه، هنوز تلاش جدی و جامعی صورت نگرفته است و دقیقاً مشخص نیست که استادان در راه رسیدن به اهداف آموزش عالی باید از چه معیارها و اصول اخلاقی تبعیت کنند؟ یا هنگام مواجهه با دوراهی‌ها و تنگناهای اخلاقی خاص حرفه‌ای خود بدون در دست داشتن اصول راهنما، اولویت را به کدام ارزش بدهند؟ (چن^۱، ۲۰۱۹ به نقل از سلطان‌زاده، ۱۳۹۸). پژوهش‌های انجام شده در رابطه با اثر همه‌گیری کووید-۱۹ بر اخلاق حرفه‌ای آموزشگران دانشگاهی محدود است، هر چند در دوره بروز این همه‌گیری، پژوهش‌های متعددی در ایران و سایر نقاط جهان در زمینه اخلاق حرفه‌ای در آموزش عالی انجام شده است. ندری و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهش خود به بررسی الگوی روابط بین اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی، سرمایه روانشناختی و سرمایه فکری با عملکرد شغلی آنان از طریق متغیر میانجی تسهیم دانش پرداخته‌اند. روش مدل‌یابی معادلات ساختاری برای ارائه الگو به کار گرفته شده است. نتایج نشان داده است که سرمایه روانشناختی، سرمایه فکری و اخلاق حرفه‌ای با میانجی‌گری تسهیم دانش رابطه معنی‌داری با یکدیگر داشته‌اند.

موسوی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهش خود به واکاوی مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی با الگو گرفتن از مبانی قرآنی پرداخته‌اند. پژوهش براساس مصاحبه با ۱۷ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی و مطالعات اسنادی انجام شده است. نتایج نشان داده اخلاق حرفه‌ای، ابعادی آموزشی، سازمانی، فردی، رفتاری و اجتماعی-فرهنگی دارد.

کیخا و امانی‌پور (۱۳۹۹) در پژوهش خود به روش فراترکیب و با استفاده از ۲۰ پژوهش در موضوع اخلاق حرفه‌ای در آموزش عالی بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸، دریافته‌اند که چهار مؤلفه اصلی اخلاق در آموزش عالی عبارت‌اند از: عملکرد معلمی، تعاملات، شخصیت اخلاقی و منش اخلاقی.

محمدی فومنی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهش خود در قالب رویکردی ترکیبی، ابتدا با ۲۳ نفر از خبرگان دانشگاهی مصاحبه نموده و سپس نظرات ۲۶۷ عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان را پرسش نموده‌اند. پژوهشگران با استفاده از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری، به این نتیجه رسیده‌اند که مؤلفه‌های صداقت، عدالت، احترام، مسئولیت‌پذیری، قانون‌مداری، وفاداری و حفظ کرامت انسانی، مؤلفه‌های مدل اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی دانشگاه را تشکیل می‌دهند.

باقری کراچی و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهش خود به بررسی تجارب دانشجویان از اخلاق حرفه‌ای تدریس استادان پرداخته‌اند. پژوهش با رویکرد کیفی به روش تحلیل محتوا و ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام شده است. نتایج نشان داده که چهار مؤلفه اخلاق حرفه‌ای استادان از سوی دانشجویان عبارت‌اند از: ویژگی‌های شخصیتی، کارآمدی در ارائه محتوا، به‌کارگیری روش‌های نوین تدریس و ارزشیابی مناسب.

محمدزاده (۱۳۹۸) در پژوهشی به شناسایی اصول اخلاق حرفه‌ای در آموزش و میزان پایبندی به هنجارهای علم در اعضای هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد پرداخته است. پژوهش به روش کیفی و با مشارکت ۲۰ نفر از دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد انجام شده است. نتایج نشان داده که از دیدگاه دانشجویان، اخلاق حرفه‌ای در حوزه آموزش مشتمل بر ۹ اصل صلاحیت محتوا، صلاحیت یاددهی-یادگیری، پرداختن به موضوعات حساس، رشد دانشجو، رابطه دوسویه با دانشجویان، رازداری، احترام به همکاران، سنجش معتبر دانشجویان و احترام به سازمان است.

مشایخ و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به آسیب‌شناسی اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های ایران پرداخته‌اند. رویکرد پژوهش کیفی بوده و روش تحلیل محتوا با ابزار مصاحبه استفاده شده است. مصاحبه‌ها با ۱۲ نفر از متخصصان اخلاق حرفه‌ای انجام شده است. نتایج نشان داده‌اند که سه دسته عوامل فردی (اخلاق، شخصیت و مهارت)، سازمانی (جذب و نگهداشت، فرهنگ سازمان، مدیریت و رهبری، اخلاق شغلی و نظارت و کنترل) و فراسازمانی (عوامل اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی و سیاست‌گذاری) بر اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی تأثیر دارند.

فرمehینی فراهانی و همکاران (۱۳۹۷) نیز در پژوهشی به بررسی میزان رعایت مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی دانشگاه شاهد پرداختند که به روش توصیفی-پیمایشی انجام شد. جامعه آماری این پژوهش شامل ۳۶۱ نفر از دانشجویان دانشگاه شاهد بوده است. یافته‌های پژوهش حاکی است از دیدگاه دانشجویان، رعایت اخلاق حرفه‌ای در امر آموزش توسط استادان مهم است. اولویت‌بندی مؤلفه‌های اخلاقی رعایت شده از جانب اعضای هیئت علمی از بیشترین تا کمترین درجه اهمیت عبارت بوده‌اند از: رعایت ادب و نزاکت در برابر دانشجویان، حفظ اسرار دانشجویان توسط استادان، عدم تأمین منافع مادی در قبال دادن نمره به دانشجویان، جلب اعتماد و احترام دانشجویان، داشتن روحیه تحمل و بردباری، سعه صدر در برخورد با دانشجویان از طرف استادان. توجه به آراستگی ظاهر و پوشش مناسب توسط استادان و پرهیز از شوخی و طنزهای بی‌مورد.

قربانخانی و صالحی (۱۳۹۶) در پژوهشی تحت عنوان «بازنمایی ویژگی‌های استادان موفق آموزش مجازی در نظام آموزش عالی ایران از نظر استادان و دانشجویان: مطالعه‌ای با روش پدیدارشناسی» که به روش پدیدارشناسی در بین ۱۴ نفر از دانشجویان و استادان دوره‌های مجازی دانشگاه تهران انجام شد نشان دادند که، تدریس اثربخش در آموزش مجازی مستلزم توانمندی‌های بیشتری نسبت به تدریس در شیوه حضوری است که به نظر می‌رسد این مهم، با ذهنیت موجود در استادان دانشگاهی و به‌ویژه متولیان نظام آموزش مجازی در دانشگاه‌ها ناهمخوان است. چهار مهارت مهم اعضای هیئت علمی در آموزش مجازی شامل مهارت الکترونیکی، ویژگی‌های آموزشی، ویژگی‌های پژوهشی و ویژگی‌های اخلاقی-رفتاری ذکر شده است.

عباسی و همکاران (۱۳۹۶) پژوهشی تحت عنوان «وضعیت اخلاق حرفه‌ای استادان دانشگاهی از دیدگاه دانشجویان» به روش توصیفی-پیمایشی را با جامعه آماری تمامی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی غیرپزشکی استان قم (به حجم ۳۷۳ نفر) انجام دادند. یافته‌ها نشان دادند که مفهوم اخلاق حرفه‌ای استادان شامل سه بعد فردی، تعاملی و مهارت‌های فنی در قالب هشت شاخص (عدالت، ضابطه‌مداری، اعتدال، بردباری، جوانمردی، انگیزه‌بخشی، تدریس اثربخش و هدایت‌گری علمی) است.

مصدق و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی میزان رعایت اخلاق تدریس در بین استادان دانشگاه تهران و مؤسسه امام خمینی قم از نگاه فراگیران پرداختند. پس از انجام مطالعات کتابخانه‌ای با محوریت مباحث و رویکرد اسلامی و با تأکید بر نظرات شهید ثانی پرسشنامه محقق ساخته‌ای طراحی کردند که به روش نمونه‌گیری در دسترس توسط ۴۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه تهران و ۱۰۸ نفر از فراگیران مؤسسه امام خمینی قم تکمیل شد. یافته‌های تحقیق نشان از برتری میزان رعایت اخلاق تدریس در بین استادان مؤسسه امام خمینی قم نسبت به دانشگاه تهران و هم‌چنین عدم تفاوت در میزان رعایت اخلاق تدریس در بین استادان دانشکده‌های فنی مهندسی و علوم انسانی تهران و عدم اختلاف نظر دانشجویان دانشگاه تهران در خصوص میزان رعایت اخلاق تدریس توسط استادان دانشگاه تهران داشته است.

مطلبی فرد و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی به بررسی و شناسایی نشانگرهای حرفه‌ای و اخلاقی در آموزش و تدریس از نقطه‌نظر دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد پرداختند. جامعه پژوهش را دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت معلم تهران تشکیل داده‌اند که از بین آن‌ها ۳۲ نفر به روش نمونه‌گیری

هدفمند انتخاب شده بودند. یافته‌ها نشان داد که تدریس اخلاقی از دیدگاه دانشجویان دارای هشت مؤلفه اساسی (کارآمدی در آموزش، کارآمدی در ارائه محتوا، تعامل حرفه‌ای، توجه به رشد همه‌جانبه دانشجویان، احترام به همکاران، فضای بحث مناسب در کلاس، احترام به کلاس و ارزشیابی مناسب) بوده است.

ریورا^۱ پیراگوتا^۱ و الیورا^۲ (۲۰۲۲)، به بررسی تعهدات اخلاقی در آموزش مجازی پرداخته‌اند. بررسی آن‌ها با مشارکت ۲۳۵ نفر از دانشجویان و مدرسان در کشورهای اسپانیایی زبان و بر مبنای رویکرد کمی انجام شده است. نتایج بررسی نشان داده که تجربیات یادگیری در محیط مجازی اخلاقی است. هم‌چنین مسئولیت، تعهد، احترام و تحمل می‌تواند در محیط مجازی نوعی یادگیری به حساب آید. علاوه بر آن دانشجویان و مدرسین، تجربیات یادگیری خود را متناسب با ارزش‌های مرتبط با آموزش مجازی با یکدیگر به اشتراک می‌گذارند.

تیموفیف^۳ و درمووا^۴ (۲۰۲۲)، باورهای اخلاقی و رفتاری آموزشگران دانشگاهی را در چهار دانشگاه پیشرو روسیه بررسی کرده‌اند. رویکرد پژوهش کمی و روش آن تحلیل همبستگی بوده است. عوامل شناسایی شده مؤثر بر شکل‌گیری اخلاق حرفه‌ای آموزشگران عبارت بوده‌اند از: حقوق و مزایا، فعالیت‌های محرک بهبود و پیشرفت، گسترش مراکز اخلاقی و توسعه کدهای اخلاقی.

ژونوس بکوا^۵ و همکاران (۲۰۲۲)، نقش و اهمیت رعایت مسائل اخلاقی در آموزش را از دیدگاه آموزشگران تازه‌کار بررسی کرده‌اند. پژوهش براساس نتایج مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با ۴۰ آموزشگر تدوین شده است. نتایج نشان داده است که تعهد حرفه‌ای، عدالت، برابری، صداقت، اعتمادپذیری، هدفمند بودن، عینیت و بی‌طرفی، توسعه حرفه‌ای و احترام، مؤلفه‌هایی هستند که آموزشگران باید رعایت کنند.

یکیمیز^۶ (۲۰۲۲)، نظرات و پیشنهادات آموزشگران آماده به خدمت در خصوص اصول اخلاقی را در پژوهش خود منعکس نموده است. پژوهش با رویکرد کیفی و ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام شده است. نتایج نشان داده است چهار اصل مهم از دیدگاه مشارکت‌کنندگان در پژوهش در حوزه اخلاق عبارت بوده‌اند از: شفافیت در زمینه مفهوم اصول اخلاقی، مشخصه‌های فردی اخلاقی، رفتارهای اخلاقی و غیراخلاقی و اثر آموزش و نظامات قانونی بر اخلاق.

شاهین^۷ و یوکسل^۸ (۲۰۲۱)، در بررسی خود به بررسی معنی و یکتایی اخلاق و رفتارهای اخلاقی آموزشگران در آموزش‌های حرفه‌ای پرداخته‌اند. پژوهش براساس رویکرد کیفی و با مشارکت ۳۰ نفر انجام شده است. عوامل مؤثر بر بروز رفتارهای اخلاقی از سوی معلمان، شامل آموزش حرفه‌ای و مؤثر، حرفه‌ای‌گری، روابط سالم با همکاران، نفع‌رسانی به آموزش‌گیران و جامعه، رعایت حقوق دیگران و برقراری عدالت و علاقه و اهمیت به مردم، شناسایی شده‌اند.

دوراک^۹ و همکاران (۲۰۲۱)، به بررسی مسائل اخلاقی در آموزش از راه دور در طی دوره همه‌گیری کووید-۱۹ پرداخته‌اند. مشارکت‌کنندگان در پژوهش، ۳۱ دانشجوی منتخب بوده‌اند که نظرات آنان با ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته مورد بررسی قرار گرفته است. دانشجویان در مواجهه با وضعیت‌های ویژه آموزشی که برای آن‌ها بیان شده‌اند، واکنش‌های غیراخلاقی نشان داده‌اند. نتایج نشان داده که آموزش‌های اخلاقی و تعامل موجود از سوی استادان، برای دانشجویان ناکافی بوده است.

1.Rivera-Piragauta

2.Oliveira

3.Timofeyev

4.Dremova

5.Zhunosbekova

6.Yikimis

7.Shahin

8.Yuksel

9.Durak

ساسکیا^۱ و همکاران (۲۰۲۱)، به بررسی اثر همه‌گیری کووید-۱۹ بر آموزش مجازی در حوزه پزشکی و تطابق یکپارچگی و اصول اخلاقی حاکم بر آن پرداختند. در این بررسی ۸۸ آموزشگر دانشگاهی از ۳۲ دانشکده مورد مطالعه قرار گرفتند. نتایج نشان داده است که اکثریت پاسخگویان اعتقاد داشته‌اند که آموزش مجازی نمی‌تواند جایگزین آموزش چهره به چهره شود و علاوه بر آن که نیاز به منابع، زمان و تلاش بیشتر دارد، مسائل اخلاقی جدیدی برای آموزشگران ایجاد می‌کند که باید حل شود.

گوچن^۲ (۲۰۲۱)، موضوع رهبری اخلاقی در سازمان‌های آموزشی را در هنگام بروز بحران (مانند همه‌گیری کووید-۱۹) از دیدگاه مطالعات بین فرهنگی بررسی کرده است. وی در بررسی خود با رویکرد کیفی، با ۵۱ آموزشگر منتخب از فرهنگ‌های غربی و شرقی مصاحبه نموده است. نتایج بررسی نشان داده که ویژگی‌های رهبری آموزشی شامل صداقت، احترام، مصالحه و عدالت در هر دو فرهنگ وجود دارد، در مقابل، انعطاف‌پذیری، اخلاق‌گرایی و مسئولیت‌پذیری در آموزشگران مرتبط با فرهنگ شرقی، قوی‌تر بوده است.

رافائل^۳ و کانیزال^۴ (۲۰۱۹) مطالعه‌ای تحت عنوان «بررسی بهبود اخلاقی و اخلاق حرفه‌ای استادان دانشگاه‌های تگزاس» انجام دادند. ۶۰۰ عضو هیئت علمی از چهار دانشگاه تحقیقاتی تگزاس به‌طور تصادفی انتخاب شدند. میانگین نمره استدلال اخلاقی در استادان برابر ۴۷/۳ بود که از حد انتظار پژوهشگر پایین‌تر بوده است. سطوح بالا و پایین استدلال اخلاقی در ارتباط با عناصر اخلاقی و اعتقادی معنادار نبود. در تحلیل بیشتر، سن تنوع بیشتری از پاسخ‌ها را در رابطه با پرسش‌های اعتقادات اخلاقی ایجاد کرده است. استادان ۳۵ ساله یا کمتر نگرش‌های مطلوبی نسبت به رفتارهای نامعلوم، به ویژه در حیطة آمادگی برای تدریس را نشان دادند.

گلاچمانووا^۵ (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی اهمیت اخلاق در حرفه تدریس پرداخت. وی برای جمع‌آوری داده‌ها از روش کیفی و مرور مقالات استفاده نمود. نتایج پژوهش وی نشان می‌دهد که احترام مربیان به دانش‌آموزان خود، باید در تعهدات حرفه‌ای آن‌ها ظاهر شود. آنچه باید برای در مرحله اول برای دانش‌آموزان روشن شود، جزئیات مطالعه آن‌ها، ضوابط ارزیابی، تاریخ جلسات و... می‌باشد. مربیان در تمام سطوح باید از مراحل اخلاقی، شناختی و فکری دانش‌آموزان‌شان اطمینان حاصل کنند و به آن‌ها احترام و سپاس‌گذاری درست را آموزش دهند.

جمع‌بندی پژوهش‌های مورد اشاره نشان می‌دهد، بررسی اخلاق حرفه‌ای استادان در دوره زمانی تغییر شرایط برگزاری کلاس‌ها از حضوری به مجازی انجام نشده و وجود تجربه زیسته استادان در هر دو شیوه آموزش مورد نظر نبوده است؛ و یا بررسی در شرایطی صورت گرفته که آموزش‌های دانشگاهی از ابتدا تا انتها به شیوه مجازی یا حضوری برنامه‌ریزی و اجرا شده‌اند. از سوی دیگر، بیشتر پژوهش‌های انجام شده به بررسی دیدگاه‌ها و نظرات دانشجویان در خصوص اخلاق حرفه‌ای استادان اشاره دارند. هم‌چنین، پژوهشی به منظور بررسی وضعیت اخلاق حرفه‌ای استادان هنگام ارائه آموزش‌های مجازی در سطح دانشگاه‌های غیردولتی در ایران انجام نشده است. از نقطه نظر اهداف پژوهش هم، بیشترین اهداف به شناسایی مؤلفه‌ها تخصیص یافته و در زمینه اولویت‌بندی مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای از دیدگاه استادان، پژوهش مشخصی مشاهده نشد. رویکرد کیفی با استفاده از ابزار مصاحبه نیز در پژوهش‌های انجام شده غالب بوده است.

1.Saskia

2.Gocen

3.Rafael

4.Canizal

5.Gluchmanova

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر بعد زمانی، پس‌رویدادی است. هم‌چنین به فراخور مسئله مورد بررسی، از رویکرد کیفی و روش تحلیل مضمون استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش، اعضای هیئت علمی دانشگاه علم و فرهنگ هستند که در زمان انجام پژوهش ۸۵ نفر بوده‌اند. به‌منظور تعیین حجم نمونه از روش نمونه‌گیری نظری استفاده شده است. در نمونه‌گیری نظری محقق داده‌ها را تحلیل و از نتایج حاصل از این تحلیل جهت تصمیم‌گیری در خصوص جایگاه بعدی نمونه‌گیری استفاده می‌کند. این فرآیند را نمونه‌گیری نظری می‌گویند، زیرا نظریه حاصله سمت و سوی گردآوری داده‌ها در آینده را تعیین می‌کند (فراست‌خواه، ۱۳۹۹). تعداد مشارکت‌کنندگان در این پژوهش ۱۴ نفر بود که براساس زمان دستیابی پژوهشگران به اشباع نظری اطلاعات تعیین شده است. تمامی مصاحبه‌شوندگان در طی دو سال اخیر در آموزش‌های بر خط دانشگاه مشارکت فعال داشته و پیش از این تجربه شرکت در آموزش‌های مجازی مشابه را نداشته‌اند. مشخصات کلی مصاحبه‌شوندگان به شرح جدول ۱ است.

جدول ۱. مشخصات مشارکت‌کنندگان در پژوهش

ویژگی	فراوانی
جنسیت	مرد ۱۰، زن ۴ نفر
دانشکده محل خدمت	علوم انسانی و فنی مهندسی هر یک ۵، هنر و معماری ۲، علوم گردشگری ۱ و علوم و فناوری‌های نوین زیستی ۱ نفر
سمت	عضو هیئت علمی ۹، مدیر گروه آموزشی ۳ و مدیر آموزشی ۲ نفر

ابزار پژوهش مصاحبه نیمه‌ساختار یافته بوده است. به‌منظور انجام مصاحبه، پس از مطالعه مبانی نظری و پیشینه‌های مرتبط با پژوهش، ۳۲ پرسش باز طرح و برای بیان نظرات به صورت دستی و الکترونیکی به مشارکت‌کنندگان ارائه شد. در پروتکل مصاحبه ابتدا چارچوب مصاحبه، شامل معارفه، بیان علت مصاحبه و تعریف کلی از تدریس برخط و اخلاق حرفه‌ای ارائه و سپس پرسش‌های باز پژوهش براساس ساختار طراحی شده، از افراد پرسش شد. به‌منظور رعایت اخلاق در پژوهش، قبل از انجام مصاحبه در ابتدای امر با مشارکت‌کنندگان در رابطه با هدف پژوهش، محرمانه بودن نام و اطلاعات هویتی آن‌ها آگاهی‌های لازم داده شد و همه افراد حاضر در پژوهش با رضایت کامل به انجام مصاحبه پرداختند. مضمون کلی سؤالات در خصوص تجربه آموزش برخط استادان، شامل موارد زیر بوده است:

پایبندی به نظم و قوانین آموزشی، حضور به موقع در کلاس درس، مطالعه یا پژوهش مستقل از دانشگاه در خصوص نحوه اداره کلاس مجازی، چگونگی برخورد با اختلال در سامانه الکترونیکی ارائه درس، تأثیر آموزش مجازی بر ویژگی‌های شخصیتی استاد درس (صداقت، مسئولیت‌پذیری، سعه صدر و غیره)، میزان آشنایی و رعایت حقوق دانشجویان در کلاس مجازی، استفاده از تالارهای بحث برخط، امکان تعامل و بحث با دانشجویان، انعطاف‌پذیری و همکاری با دانشجویان، رعایت شأن و منزلت استاد در کلاس مجازی، نوع برخورد با مشکلات ناشی از عدم تسلط دانشجو بر فضای آموزش مجازی، فرصت آموزش در کلاس مجازی، برقراری عدالت آموزشی و انصاف در رعایت حقوق دانشجویان، ایجاد ارتباط و تعامل با دانشجو، میزان انتقادپذیری، شرکت در دوره‌های تدریس در فضای مجازی، میزان مهارت و تسلط بر آموزش مجازی، استفاده از امکانات فضای مجازی برای تمرین و تکلیف دادن به دانشجویان، وجود طرح درس، پژوهش‌محور بودن درس، تولید محتوای الکترونیکی، وضعیت انجام حضور و غیاب، جذابیت مطالب ارائه شده، وجود شیوه‌نامه تدریس، کارآمدی ارزشیابی، توجه به تفاوت‌های فردی، فرصت یا تهدید دانستن آموزش مجازی، روش‌های ایجاد انگیزه در دانشجویان و بیان نقد نسبت به آموزش برخط.

رولر^۱ و لاوراکاس^۲ (۲۰۱۵)، به نقل از لینکلن^۳ به جای استفاده از واژه‌های روایی و پایایی، اصطلاحات چهارگانه باورپذیری^۴، انتقال‌پذیری^۵، اطمینان‌پذیری^۶ و تأییدپذیری^۷ را برای ارزیابی کیفیت پژوهش‌های کیفی تعیین کرده‌اند. در پژوهش حاضر نیز از این چهار روش به شرح زیر استفاده شد.

۱- قابلیت اعتبار یا باورپذیری: پژوهشگران با صرف زمان کافی و تأیید فرآیند پژوهش توسط سه متخصص، برای کسب اطمینان از دیدگاه کدگذاران، از دو کدگذار برای کدگذاری چند نمونه متن سؤالات باز استفاده کردند. با استفاده از ضریب توافق درصدی (درصد کدهای مشترک استخراج شده توسط هر دو کدگذار به مجموع کدهای مشترک و غیرمشترک استخراج شده توسط دو کدگذار) و استفاده از پرسش‌های عینی قابل اندازه‌گیری (مانند یادآوری به افراد برای ارائه نمونه‌های عینی)، میزان موثق بودن داده‌های پژوهش را به حد قابل قبولی افزایش داده‌اند. به‌طور کلی معیارهای درگیری مداوم، استفاده از تلفیق در پژوهش، بازنگری، نظارت و استفاده از شواهد، کارهایی است که برای تحقق باورپذیری در تعیین سطح روایی پژوهش انجام شده است. ضریب توافق درصدی در این پژوهش ۷۸٪ بوده است.^۸

۲- انتقال‌پذیری: هدف از این معیار، قابلیت انتقال و تعمیم نتایج به‌دست آمده به سایر گروه‌ها و محیط‌های مشابه است (مرادی، ۱۳۹۳). برای حصول اطمینان از انتقال‌پذیری یافته‌های پژوهش، از سه متخصص در مورد یافته‌های پژوهش مشورت گرفته شد. هم‌چنین برای تأیید معیار انتقال‌پذیری، اطلاعات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در مطالعه، نشان می‌دهد که افراد در این پژوهش گروهی از استادان فعال بودند. در تمام مراحل انجام پژوهش جزئیات پژوهش و یادداشت‌برداری‌ها با دقت بالا ثبت و ضبط شد.

۳- اطمینان‌پذیری: برای رسیدن به بعضی از مقیاس‌های اطمینان‌پذیری وجود یک رویه و ثبات در جمع‌آوری داده‌ها ضروری است (استومل^۹ و ویلیس^{۱۰}، ۲۰۰۴). اگر یافته‌های یک پژوهش نزدیک و در ارتباط با یکدیگر باشند، به این معناست که خواننده قادر خواهد بود که کفایت تجزیه و تحلیل را از طریق پیگیری فرآیند تصمیم‌گیری پژوهشگر، ارزیابی کند. بنابراین اطمینان‌پذیری زمانی محقق می‌شود که پژوهشگر دقت علمی یافته‌ها را اثبات کرده باشد. بر این اساس برای اثبات دقت علمی یافته‌ها در پژوهش حاضر، ابتدا تمامی متن توسط پژوهشگران نت‌برداری شد و سپس همه متون تهیه شده به گزاره‌هایی برای انجام کدگذاری تبدیل شد.

۴- تأییدپذیری: معیاری فرآیندی، تدریجی و مداوم است. ثبت مرحله به مرحله داده‌ها و توالی زمانی فرآیند جمع‌آوری داده‌ها بسیار مهم است. در پژوهش حاضر جهت تأییدپذیری، کلیه یافته‌های پژوهش و چگونگی تحلیل و تفسیر آن‌ها مستند شده و در هر مرحله ثبت و گزارش شده است. برای این که یافته‌های پژوهش مورد تأیید قرار گیرد، کلیه جزئیات در تمام مراحل توسط پژوهشگران به دقت ثبت و ضبط شد. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها با رویکرد تحلیل تفسیری و به روش تحلیل مضمون است. فن تحلیل مضمون رویه‌ای است که اطلاعات گسسته و پراکنده را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند (براون^{۱۱}، ۲۰۰۶). از بین چهار روش تحلیل مضمون (قالب مضامین، ماتریس مضامین، شبکه مضامین و تحلیل

1. Roller
2. Lavrakas
3. Lincoln
4. Credibility
5. Portability
6. Reliability
7. Verifiability

۸. مقادیر بالای ۷۰ درصد برای این ضریب مطلوب گزارش شده است (خواستار، ۱۳۸۸).

9. Stommel
10. Wills
11. Brown

مقایسه‌ای) در این تحقیق از روش تحلیل شبکه مضامین استفاده شد. تحلیل شبکه مضامین را می‌توان به‌طور کلی در دو بخش اصلی تقسیم نمود: اول تجزیه متن، دوم اکتشاف متن. لذا ابتدا پاره‌گفتارهای مشارکت‌کنندگان استخراج و توسط پژوهشگران به کدهای اولیه تبدیل شد. سپس با دسته‌بندی کدهای اولیه، مضامین پایه استخراج و در ادامه با انتزاعی کردن دسته‌بندی‌ها، مضامین سازمان‌دهنده و مضمون فراگیر شکل گرفت.

یافته‌های پژوهش

نمونه شواهد گفتاری مصاحبه‌شوندگان و مقوله‌های استخراج شده از آن‌ها در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲. نمونه شواهد گفتاری و مقوله‌های استخراج شده

ردیف	نمونه شواهد گفتاری	کد مصاحبه‌شوندگان ۱	مقوله استخراج شده
۱	سعی کردم با ارائه مثال‌های کاربردی از منابع جدید، استفاده از فیلم و روش‌های دیگر، جذابیت کلاس را بیشتر کنم.	A1- A5, A7_ A11	استفاده از ابزار و روش‌های متنوع برای افزایش ایجاد انگیزه در دانشجویان
۲	رصد تفاوت‌ها در کلاس‌های مجازی نسبت به کلاس حضوری سخت است.	A4, A6-A7, A9- A10, A13	رصد تفاوت‌های فردی دانشجویان
۳	در حد امکان، از همه دانشجویان در جلسات مختلف پرسش شفاهی شده است.	A1, A3-A4, A6	برقراری عدالت آموزشی
۴	در کلاس‌های مجازی به دلایل مختلفی پایبندتر بوده‌ام؛ زیرا شاهد بودم که دانشجویها دچار نوعی کلافگی هستند و حساسیت‌شان به مراتب نسبت به کلاس‌های حضوری، بیشتر شده است.	A1_ A14	پایبندی به نظم و مقررات آموزشی
۵	ضمن اینکه به هر حال بازه زمانی "مفید" کلاس‌های مجازی کمتر از حضوری است، به دلیل مشکلات اتصال به اینترنت و وقفه در ارسال و دریافت بازخورد، این زمان آسیب بیشتری نیز می‌بیند.	A1-A14	استفاده مفید و بهینه از زمان کلاس
۶	با استفاده بیشتر از فایل‌های الکترونیکی، به تحلیل عمیق‌تر مباحث پرداخته‌ام. نسبت به آموزش حضوری منابع متنوع‌تر و بیشتری در کلاس مطرح شده است.	A1-A3 A5-A14	ساختن فرصت از تهدید در به کارگیری آموزش مجازی
۷	بیشتر از کلاس حضوری نظم و قوانین را رعایت می‌کنم، اما دانشجویان به همین میزان پایبند نیستند.	A1, A3, A4-A13	حضور به موقع در کلاس

انجام حضور و غیاب دانشجویان	A1_A4, A9-A11	امکان کنترل مداوم حضور دانشجو در کلاس فراهم نیست.	
	A5_A6, A8, A13_A14	انجام حضور و غیاب در کلاس‌هایی با تعداد زیاد دانشجویان وقت‌گیر بوده و عملاً دلیل بر حضور یا عدم حضور دانشجو در کل کلاس نیست.	۸
رعایت حداقل زمان تشکیل کلاس درس	A1, A4-A6, A8-A9, A13, A14	در بسیاری از موارد، بیشتر از حداقل تعیین شده برای هر ساعت (۴۰ دقیقه) آموزش داده‌ام.	۹
برگزاری کلاس جبرانی در صورت نیاز	A1, A3-A5, A9, A12-A14	مجبور شده‌ام برای پوشش سرفصل کلاس، چندین جلسه جبرانی برگزار کنم.	۱۰
آگاهی از مقررات آموزش مجازی دانشگاه	A3_A6, A11_A12, A14	شیوه‌نامه آموزش مجازی دانشگاه را به دقت مطالعه کرده‌ام و از مفاد آن اطلاع کامل دارم.	۱۱
آگاهی از حقوق دانشجو در کلاس درس	A5-A6, A9, A11-A12, A14	از حقوق دانشجویان در آموزش مجازی به‌ویژه در زمینه رعایت سرفصل و مدت زمان کلاس اطلاع دارم و آن‌ها را رعایت می‌کنم.	۱۲
احترام به دانشجویان در گفتار و تدریس	A1-A14	رعایت احترام دانشجویان در هر شرایطی لازم است.	۱۳
تلاش در جهت تطابق رفتار در تناسب با فضای آموزش‌های غیرحضوری	A1, A3-A7, A9-A14	شرایط آموزش مجازی کاملاً متفاوت است و باید متناسب با آن نوع ارتباطات و رفتار در کلاس را تغییر داد.	۱۴
رعایت حقوق دانشجو	A1-A8, A10-A12, A14	تلاش کردم تا حد امکان حقوق دانشجویان را رعایت کنم.	۱۵
همراهی و مماشات با دانشجویان درگیر در شرایط ویژه	A10_A11, A14 A1-A7	به دانشجویان در رفع مشکلات سیستمی در حد توان و مهارت خودم کمک می‌کنم. در مورد تأخیر حضور دانشجویان در کلاس مدارا می‌کنم.	۱۶
انتقادپذیری	A1, A3-A7, A10_A11, A13	در تدریس مجازی انعطاف‌پذیری و انتقادپذیری من بیشتر شده است و بیشتر برای دانشجویان وقت می‌گذارم.	۱۷
رعایت اعتدال در ارزشیابی درسی دانشجویان	A1, A4-A7, A11-A14	با توجه به غیرحضوری بودن آموزش، شرایط آزمون و ارزشیابی را تعدیل کرده‌ام.	۱۸
توجه به رشد همه جانبه دانشجویان	A2, A5-A9, A11, A13-A14	وظیفه استاد فقط انتقال مطالب علمی نیست، باید جنبه‌های دیگر (به ویژه تربیتی) را هم به دانشجو منتقل کرد.	۱۹
تأکید بر رعایت شأن و منزلت همکاران	A2, A5-A7, A9, A12-A14	ضمن توجه به نقد دانشجویان، بر رعایت احترام همکاران آموزشی و غیرآموزشی تأکید می‌کنم.	۲۰

ارائه تمرین و تکلیف مناسب جهت ارزیابی و تقویت پایه درسی دانشجویان	A9-A11, A13	امکان تمرین و تکلیف دادن و ارائه منابع درسی بهتر از آموزش حضوری شده است.	۲۱
	A2, A5_A8	سیستم مجازی، ارائه و دریافت تکلیف را آسان کرده است.	
ارائه به موقع بازخورد تکالیف در سامانه آموزش مجازی به دانشجویان	A1-A2, A4, A6-A10, A12, A14	چون ارتباط حضوری با دانشجویان ندارم، بازخورد تکالیف را در کوتاه‌ترین زمان می‌دهم.	۲۲
برگزاری کلاس‌های رفع اشکال (در صورت نیاز)	A3, A9, A11, A13	پس از پایان جلسات رسمی ترم، به درخواست دانشجویان جلسه رفع اشکال تشکیل دادم.	۲۳
فراهم نمودن فرصت برای دانشجو جهت شرکت در بحث و تعامل	A1-A3, A5-A8 A10-A14	پس از طرح هر مبحث، به دانشجویان فرصت می‌دهم تا سوال بپرسند. دانشجویان را به صحبت کردن به جای نوشتن متن تشویق می‌کنم تا زمینه تعامل بیشتر در کلاس فراهم شود.	۲۴
استفاده از تالارهای بحث برخط	A1-A6, A9-A10, A12-A14	در تالارهای بحث برخط شرکت می‌کنم	۲۵
سعی در افزایش ارتباط و تعامل با دانشجو	A1-A4 A8-A11, A13-A14	تعامل با دانشجویان به مراتب دشوارتر از آموزش مجازی است و عملاً مقدور نیست. بیشتر دانشجویان چندان تعاملی به شرکت در بحث ندارند.	۲۶
افزایش میزان انعطاف‌پذیری و همکاری با دانشجو	A1, A4-A5, A8, A11, A14	به دلیل شرایط ویژه دانشجویان، انعطاف بیشتری در ارزشیابی نسبت به آموزش حضوری داشته‌ام.	۲۷
جذاب کردن تدریس در کلاس‌های مجازی	A1, A4-A6, A9, A11-A13	با ارائه تصویر، نمودار و الگوهای متفاوت و دسترسی برخط به سایت‌های مختلف، سعی در جذاب‌تر کردن مطالب درسی کردم.	۲۸
ایجاد روش‌های ارتباطی برای دانشجویان در خارج از زمان کلاس	A1, A3, A7-A8 A14	علاوه بر نرم‌افزاری که در سامانه آموزش مجازی دانشگاه استفاده می‌شد، از دیگر ابزارهای فضای مجازی (مانند واتس‌آپ و تلگرام) هم برای ارتباط با دانشجویان استفاده می‌کنم. دانشگاه باید برگزاری کلاس را با ابزارهای دیگر در فضای مجازی (غیر از سامانه آموزش مجازی دانشگاه)، به رسمیت بشناسد.	۲۹
استفاده از نظرات دانشجویان در ارائه مباحث درسی	A1, A5, A9-A10	در برخی موارد از نظرات دانشجویان در شیوه ارائه مطالب درسی استفاده کردم.	۳۰
ارائه راهکار برای تسلط بیشتر دانشجو به سامانه و کلاس مجازی	A4, A6-A7, A9-A10, A13	در حد توان و آگاهی، راهنمایی‌هایی برای استفاده بهتر دانشجو از سامانه آموزش مجازی ارائه کردم.	۳۱

۳۲	انتقادهای دانشجویان از مشکلات سیستمی را به دانشگاه منتقل کرده‌ام. در اکثر جلسات، مشکلات اتصال به شبکه و انتقال صدا، در شروع کلاس وقفه ایجاد می‌کند و باید آن را پیگیری شد.	A14 A11	پیگیری عدم امکان حضور دانشجویان در کلاس
۳۳	کار اساتید به ویژه در ابتدای کلاسهای مجازی، دوچندان شده بود؛ چون باید به بحث تحلیل محتوا، تهیه پاورپوینت و امکانات لازم مثل لپ تاپ، نت پرسرعت، گوشی همراه پیشرفته و غیره نیز اقدام می‌نمودند.	A1-A8, A10-A14	تولید محتوای آموزشی مناسب
۳۴	از امکانات سامانه آموزش مجازی برای تمرین دادن و انتقال بازخورد به دانشجویان استفاده کرده‌ام.	A1-A3, A5-A9, A11-A14	استفاده از امکانات جانبی سامانه‌های یادگیری الکترونیکی (مانند ارائه تکالیف، بازخورد و غیره)
۳۵	امکان برگزاری کلاس در ساعات شناور، فرصت آموزش بیشتر را فراهم نموده است.	A1, A3-A6, A9-A13	سعی در افزایش فرصتهای آموزشی
۳۶	حضور مرتب و پاسخ به سوالات مطرح شده در کلاس را به‌عنوان بخشی از ارزشیابی پایانی اثر داده‌ام.	A2-A5, A8-A11, A13-A14	تأثیر دادن حضور و فعالیت‌های کلاسی دانشجویان در ارزشیابی پایانی درس
۳۷	برگزاری آزمون در سامانه آموزش مجازی به دلیل عدم امکان کنترل دانشجویان، به ارزشیابی علمی آسیب زده است.	A1, A4-A6, A8-A11, A13-A14	تغییر نوع ارزشیابی متناسب با آموزش‌های مجازی
۳۸	با توجه به تغییر فضای کلاس و مشکلات ارتباطی و تعاملی، شیوه تدریس خود را تغییر داده‌ام.	A1, A3-A5, A7-A8, A10, A13-A14	تغییر شیوه تدریس، متناسب با فضای مجازی
۳۹	مجبور شده‌ام به دلیل نوع آموزش، شیوه ارائه مطالب و طرح درس را به‌طور کلی بازنگری کنم.	A2-A7, A9, A11-A12	داشتن طرح تدریس مناسب
۴۰	به مطالعه و بررسی سامانه‌های آموزش مجازی علاقمند شدم و مطالب مرتبط را دنبال می‌کردم.	A5-A6, A9, A11-A12, A14	مطالعه مستقل از دانشگاه در مورد نحوه اداره کلاس مجازی
۴۱	سعی کردم با تعیین محورهای پژوهشی در سطح توانایی دانشجویان، فضای کلاس را از تک بعدی بودن خارج کنم.	A5-A6, A9-A10, A12-A13	پژوهش محور نمودن کلاس
۴۲	در برخی جلسات معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه در مورد تنظیم شیوه‌نامه آموزش مجازی مشارکت کرده‌ام.	A1-A3, A5-A8, A10-A12, A14	مشارکت در تدوین مقررات آموزش مجازی
۴۳	در برخی کلاس‌های نحوه ارائه آموزش مجازی که در دانشگاه برای استادان برگزار شده است شرکت کرده‌ام. در تمام جلسات برگزار شده از سوی دانشگاه برای تدوین مقررات آموزش مجازی مشارکت داشته‌ام.	A1-A3, A5-A7, A10-A11	گذراندن دوره‌های آموزشی جهت استفاده از سامانه یادگیری الکترونیکی از طرف دانشگاه

۴۴	براساس تجربه و آزمون و خطا کلاس مجازی را اداره کرده‌ام.	A1, A3-A6, A11-A12, A14	آشنایی با شیوه‌های تدریس مناسب در فضای مجازی
۴۵	به مرور در طول دوره آموزش مجازی بر امکانات سیستم آموزش مجازی تسلط نسبی پیدا کردم.	A1-A7, A9-A14	کسب مهارت و تسلط در ارائه دوره‌های آموزش مجازی
۴۶	در صورت بروز اختلال با واحد فناوری اطلاعات تماس می‌گرفتم.	A2-A11, A13-A14	پیگیری برطرف نمودن اختلال فنی در هنگام برگزاری کلاس

جدول ۳ یافته‌های حاصل از تحلیل مضمون پاسخ‌های مشارکت‌کنندگان در پژوهش را در قالب مقوله‌ها، جنبه‌های اخلاقی و مضامین اصلی، به همراه فراوانی و درصد‌های منتسب به هر یک نشان می‌دهد.

جدول ۳ مقوله‌ها، جنبه‌ها و مضامین استخراج شده از پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان

ردیف	مقوله	فراوانی مفاهیم اولیه مرتبط	جنبه اخلاقی	جمع فراوانی مفاهیم اولیه (درصد در مضمون مرتبط)
۱	استفاده از ابزار و روش‌های متنوع برای افزایش ایجاد انگیزه در دانشجویان	۱۰	انگیزشی	۲۰ (۱۰٪)
۲	رصد تفاوت‌های فردی دانشجویان	۶		
۳	برقراری عدالت آموزشی	۴		
۴	پایبندی به نظم و مقررات آموزشی	۱۴		
۵	استفاده مفید و بهینه از زمان کلاس	۱۴		
۶	ساختن فرصت از تهدید در به‌کارگیری آموزش مجازی	۱۳		
۷	حضور به‌موقع در کلاس	۱۲	حقوقی	۹۴ (۴۸٪)
۸	انجام حضور و غیاب دانشجویان	۱۲		
۹	رعایت حداقل زمان تشکیل کلاس درس	۸		
۱۰	برگزاری کلاس جبرانی در صورت نیاز	۸		
۱۱	آگاهی از مقررات آموزش مجازی دانشگاه	۷		
۱۲	آگاهی از حقوق دانشجو در کلاس درس	۶		

ردیف	مقوله	فراوانی مفاهیم اولیه مرتبط	جنبه اخلاقی	جمع فراوانی مفاهیم اولیه (درصد در مضمون مرتبط)		
۱۳	احترام به دانشجویان در گفتار و تدریس	۱۴	رفتاری	۸۳ (۴۲٪)		
۱۴	تلاش در جهت تطابق رفتار در تناسب با فضای آموزش‌های غیرحضور	۱۲				
۱۵	رعایت حقوق دانشجو	۱۲				
۱۶	همراهی و مماشات با دانشجویان درگیر در شرایط ویژه	۱۰				
۱۷	انتقادپذیری	۹				
۱۸	رعایت اعتدال در ارزشیابی درسی دانشجویان	۹				
۱۹	توجه به رشد همه‌جانبه دانشجویان	۹				
۲۰	تأکید بر رعایت شأن و منزلت همکاران	۸				
-	مضمون فردی	۱۹۷			-	۴۶٪ کل مقوله‌ها
۲۱	ارائه تمرین و تکلیف مناسب جهت ارزیابی و تقویت پایه درسی دانشجویان	۱۲			آموزشی	۲۶ (۲۸٪)
۲۲	ارائه به موقع بازخورد تکالیف در سامانه آموزش مجازی به دانشجویان	۱۰				
۲۳	برگزاری کلاس‌های رفع اشکال (در صورت نیاز)	۴				
۲۴	فراهم نمودن فرصت برای دانشجو جهت شرکت در بحث و تعامل	۱۲				
۲۵	استفاده از تالارهای بحث برخط	۱۱				
۲۶	سعی در افزایش ارتباط و تعامل با دانشجو	۱۰				
۲۷	افزایش میزان انعطاف‌پذیری و همکاری با دانشجو	۸				
۲۸	جذاب کردن تدریس در کلاس‌های مجازی	۸				
۲۹	ایجاد روش‌های ارتباطی برای دانشجویان در خارج از زمان کلاس	۵				
۳۰	استفاده از نظرات دانشجویان در ارائه مباحث درسی	۴				
۳۱	ارائه راهکار برای تسلط بیشتر دانشجو به سامانه و کلاس مجازی	۶	فنی	۸ (۹٪)		
۳۲	پیگیری عدم امکان حضور دانشجویان در کلاس	۲				
-	مضمون ارتباطی	۹۲	-	۲۲٪ کل مقوله‌ها		

ردیف	مقوله	فراوانی مفاهیم اولیه مرتبط	جنبه اخلاقی	جمع فراوانی مفاهیم اولیه (درصد در مضمون مرتبط)
۳۳	تولید محتوای آموزشی مناسب	۱۳		
۳۴	استفاده از امکانات جانبی سامانه‌های یادگیری الکترونیکی (مانند ارائه تکالیف، بازخورد و غیره)	۱۲		
۳۵	سعی در افزایش فرصت‌های آموزشی	۱۰		
۳۶	تأثیر دادن حضور و فعالیت‌های کلاسی دانشجو در ارزشیابی پایانی درس	۱۰		
۳۷	تغییر نوع ارزشیابی متناسب با آموزش‌های مجازی	۱۰	آموزشی	۸۰ (۵۸٪)
۳۸	تغییر شیوه تدریس، متناسب با فضای مجازی	۱۰		
۳۹	داشتن طرح تدریس مناسب	۹		
۴۰	مطالعه مستقل از دانشگاه در مورد نحوه اداره کلاس مجازی	۶		
۴۱	پژوهش محور نمودن کلاس	۶	پژوهشی	۶ (۴٪)
۴۲	مشارکت در تدوین مقررات آموزش مجازی	۱۱		
۴۳	گذراندن دوره‌های آموزشی جهت استفاده از سامانه یادگیری الکترونیکی از طرف دانشگاه	۸	حقوقی	۲۷ (۲۰٪)
۴۴	آشنایی با شیوه‌های تدریس مناسب در فضای مجازی	۸		
۴۵	کسب مهارت و تسلط در ارائه دوره‌های آموزش مجازی	۱۳	فنی	۲۵ (۱۸٪)
۴۶	پیگیری برطرف نمودن اختلال فنی در هنگام برگزاری کلاس	۱۲		
-	مضمون تخصصی	۱۳۸	-	۳۲٪ کل مقوله‌ها
-	کل	۴۲۷	-	۱۰۰٪

جدول ۳ نشان می‌دهد در مجموع، ۴۶ مقوله در قالب سه مضمون کلی (فردی، ارتباطی و تخصصی) و از جنبه‌های متفاوت، در ارتباط با رعایت اخلاق حرفه‌ای از سوی اعضای هیئت علمی، استخراج شده است. با توجه به مقوله‌ها، جنبه‌ها و مضامین استخراج شده در جدول ۳، پاسخ به پرسش‌های پژوهش مبنی بر تأثیر آموزش به شیوه برخط بر جنبه‌های اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی و چگونگی اولویت‌بندی آن‌ها را می‌توان به شرح زیر پاسخ داد.

اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی به‌طور کلی در سه مضمون فردی، ارتباطی و تخصصی دسته‌بندی شده‌اند. در هر مضمون با توجه به مقوله‌های استخراج شده، جنبه‌های متفاوتی از این مضامین کلی، شناسایی و دسته‌بندی شده‌اند.

مضمون فردی به جنبه‌هایی از اخلاق حرفه‌ای عضو هیئت علمی مرتبط است که با ویژگی‌های شخصیتی و هویتی وی شناخته می‌شوند. در این مضمون جنبه‌های رفتاری، انگیزشی و حقوقی شناسایی شده‌اند.

جنبه‌های رفتاری بر رفتارهای کنشی و واکنشی عضو هیئت علمی در کلاس درس در برخورد با دانشجویان و مدیریت کلاس تأکید دارد. جنبه‌های انگیزشی به مجموعه‌ای از اعمال عضو هیئت علمی اشاره دارد که موجب تقویت انگیزه‌های حضور دانشجو در کلاس درس و یادگیری وی می‌شوند. جنبه حقوقی به مواردی اشاره دارد که نظام آموزشی دانشگاهی انتظار دارد عضو هیئت علمی به سبب شخصیت حقوقی خود در کلاس درس رعایت کند. در ترکیب کلی مضامین، مضمون فردی با کمتر از نیمی از مجموع فراوانی مقوله‌های استخراج شده، مهم‌ترین مضمونی است که اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی را در ارائه دوره‌های آموزش مجازی تحت تأثیر گذاشته است. به عبارت دیگر، ویژگی‌های فردی و شخصیتی عضو هیئت علمی که پوشش‌دهنده جنبه‌های کنش رفتاری، انگیزشی و حقوقی وی هستند، بیشترین تأثیر را بر شکل‌گیری اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی در ارائه آموزش مجازی داشته‌اند. رعایت الزامات آموزشی ناشی از تدریس در فضای مجازی با نزدیک به نیمی از فراوانی مقوله‌های استخراج شده، مهم‌ترین جنبه کنش‌های فردی عضو هیئت علمی بوده‌اند. کنش‌های رفتاری وی با حدود ۴۰٪ فراوانی مقوله‌های استخراج شده در این مضمون در رده دوم اهمیت قرار داشته‌اند.

جنبه‌های حقوقی و رفتاری تقریباً وزن یکسانی از فراوانی مفاهیم استخراج شده را به خود اختصاص داده‌اند. در واقع کنش‌های رفتاری عضو هیئت علمی که خمیرمایه‌ای درونی و ذاتی دارند و کنش‌های وی نسبت به برآورده کردن انتظارات دانشگاه، سهمی متعادل نسبت به یکدیگر دارند. در مقابل جنبه‌هایی از ویژگی‌های فردی عضو هیئت علمی که سبب ایجاد انگیزش در دانشجویان می‌شود، در مقایسه با جنبه‌های رفتار فردی و حقوقی وی بسیار کم‌رنگ به نظر می‌آیند.

رده دوم مضامین استخراجی (با حدود یک سوم مجموع فراوانی مقوله‌های استخراج شده)، به مضمون «تخصصی» اختصاص یافته است. مضمون تخصصی، به مقوله‌هایی اختصاص یافته است که به سبب وجود و ارتقای توانایی‌های حرفه‌ای و تخصصی عضو هیئت علمی در ارائه آموزش فضای مجازی به بهبود نتیجه آموزش می‌انجامد. برای این مضمون، جنبه‌های آموزشی، پژوهشی، فنی و حقوقی شناسایی شده‌اند. جنبه آموزشی، مواردی را شامل شده است که ناشی از به‌کارگیری توانمندی‌های آموزشی عضو هیئت علمی بوده و سبب ارتقای یادگیری دانشجویان در محیط مجازی می‌شود. در مقابل، جنبه‌های حقوقی این مضمون، به مقوله‌هایی اشاره دارد که عضو هیئت علمی به لحاظ قانونی در جهت بهبود توانمندی خود در حوزه آموزش مجازی موظف به اجرای آن‌ها بوده است. جنبه فنی نیز به مهارت‌های فنی عضو در حوزه آموزش مجازی اشاره دارد. در نهایت، جنبه پژوهشی به توانمندی عضو در ترکیب پژوهش و آموزش اشاره دارد. این وجه از اخلاق حرفه‌ای در به‌کارگیری توانمندی‌های علمی و تلاش در جهت ارائه تصویری حرفه‌ای از جایگاه عضو هیئت علمی در محیط آموزشی نمود پیدا می‌کند. مهم‌ترین جنبه بروز این وجه از اخلاق حرفه‌ای در اعضای هیئت علمی، جنبه آموزشی (با سهم ۶۰٪ از مفاهیم استخراجی) بوده است. بنابراین اعضای هیئت علمی در درجه اول تلاش دارند تا اخلاق حرفه‌ای خود را با ارائه توانمندی‌های آموزشی خود نشان دهند. جنبه‌های حقوقی و فنی، با وزن برابر و با فاصله‌ای معنی‌دار نسبت به توانمندی آموزشی در رده‌های بعدی قرار داشته‌اند. جنبه پژوهشی وجه تخصصی نیز تأثیر بسیار اندکی را در بروز اخلاق حرفه‌ای نشان داده است.

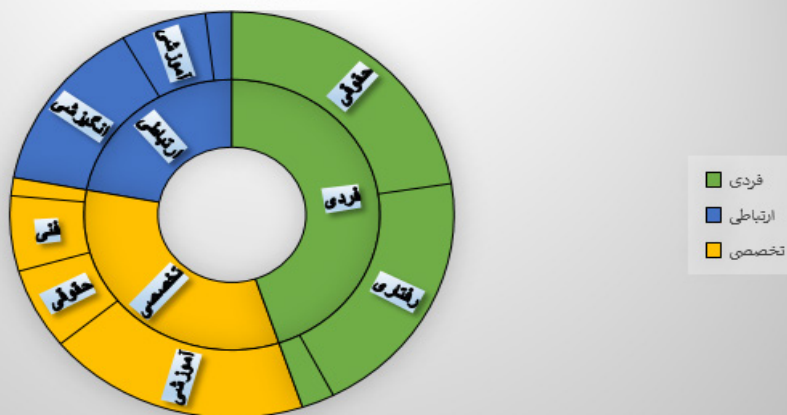
رده آخر مضامین استخراجی، به مضمون «ارتباطی» اختصاص یافته است. این وجه از اخلاق حرفه‌ای، بیشترین سهم مفهوم آیینی بودن اخلاق حرفه‌ای را شامل می‌شود. این وجه حدود ۲۰٪ فراوانی مفاهیم استخراج شده از مصاحبه‌ها را شامل شده است. مضمون ارتباطی، به مواردی اختصاص دارد که موجب بهبود تعامل و ارتباط بین عضو هیئت علمی و دانشجو در کلاس درس مجازی خواهد شد. در این مضمون، جنبه‌های آموزشی، انگیزشی و فنی شناسایی شده‌اند. جنبه آموزشی به مقوله‌هایی اختصاص یافته است که وجود تعامل، به بهبود زمینه آموزش در کلاس درس مجازی منجر خواهد شد. جنبه انگیزشی به مواردی

اشاره دارد که سبب تقویت حضور و فعالیت دانشجو در کلاس درس در راستای افزایش تعامل وی با استاد درس است. جنبه فنی این مضمون نیز به تعاملات فنی بین استاد و دانشجو در کلاس درس با هدف رفع موانع حضور و بهره‌مندی دانشجو از کلاس درس مربوط است. در این وجه، جنبه انگیزشی با بیش از دو سوم فراوانی، بیشترین سهم را داشته است. به عبارت دیگر، بعد تعاملی اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی در آموزش مجازی، از جنبه ایجاد انگیزه در دانشجویان نمود پیدا می‌کند. تعاملات آموزشی در رده دوم قرار داشته‌اند. سهم تعاملات فنی با دانشجویان نیز بسیار اندک بوده و در رده آخر قرار داشته است.

در دو رده (مضمون) فردی و تخصصی، جنبه‌های حقوقی شناسایی شدند؛ اما در مضمون ارتباطی، جنبه حقوقی مشاهده نشد. به عبارت دیگر، بخش‌های مرتبط با ویژگی‌های فردی و هویتی عضو هیئت علمی و توانمندی‌های حرفه‌ای وی را می‌توان در قالب مقررات تدوین، و انتظارات ویژه‌ای نیز برای آن تعریف نمود؛ اما ویژگی تعاملی اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی قابلیت تدوین آیین‌نامه‌ای نداشته و ماهیتی آیینی دارد. به بیان ساده‌تر، از دیدگاه اعضای هیئت علمی، «تعامل»، کنشی الزام‌آور در اخلاق حرفه‌ای عضو هیئت علمی نیست و از همین رو نمی‌توان آن را از منظر حقوقی و در قالب وظیفه ایجاد نمود. در مجموع جنبه‌های متفاوت استخراج شده در شکل‌گیری اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی، سهم جنبه «حقوقی» در دو وجه فردی و تخصصی، بیشترین فراوانی مفاهیم استخراج شده اولیه را به خود اختصاص داده است. این مسئله نشان می‌دهد، اعضای هیئت علمی بیشترین اهمیت را به جنبه‌های «قراردادی» اخلاق حرفه‌ای داده‌اند. برآورده شدن انتظارات آموزشی و تخصصی دانشگاه در هنگام برگزاری کلاس‌های مجازی، به دلیل قراردادی بودن و رصد شدن از سوی نهادهای نظارتی دانشگاه بیشترین سهم از اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی را در برگزاری دوره‌های آموزش مجازی به خود اختصاص داده‌اند. اگر جنبه‌های آموزشی، پژوهشی و فنی وجوه فردی و تخصصی اخلاق حرفه‌ای را نیز به این مجموع اضافه کنیم، سهم این موارد در برابر جنبه‌های انگیزشی و رفتاری که هویتی آیینی و غیر قابل رصد دارند، به بیش از ۷۰٪ مفاهیم استخراج شده خواهد رسید. این میزان اهمیت به جنبه‌های حقوقی اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی، معادل تضعیف جنبه‌های انگیزشی، تعاملی و رفتاری اخلاق حرفه‌ای است. این مسئله سبب چالشی جدی در زمینه تعادل بین جنبه‌های متفاوت اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی در دوران آموزش مجازی پس از همه‌گیری ویروس کووید-۱۹ شده است.

در مجموع می‌توان الگوی ویژگی‌های اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی را در ارتباط با آموزش مجازی به شکل ۱ تصویر نمود.

مضامین و جنبه‌های اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی در آموزش مجازی

شکل ۱. الگوی ویژگی‌های اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی در آموزش مجازی

بحث و نتیجه‌گیری

اخلاق حرفه‌ای عضو هیئت علمی مجموعه واکنش‌هایی است که عضو در مواجهه با آیین‌ها و مقررات دانشگاه و نظام آموزشی از خود نشان می‌دهد. چگونگی مواجهه با مقررات، آن بخش از اخلاق حرفه‌ای عضو هیئت علمی را تشکیل می‌دهد که از جنبه‌های حقوقی، آموزشی، پژوهشی، فنی و مهارتی از وی انتظار می‌رود. این انتظارات که معمولاً در قالب شیوه‌نامه‌ها، آیین‌نامه‌ها و مقررات مکتوب به اطلاع عضو هیئت علمی می‌رسد، مبنای داوری‌های ارزشی رسمی است و انتظارات دانشگاه از عضو هیئت علمی را در عرصه‌های مختلف شکل می‌دهد. در مقابل آن چه که به‌عنوان «آیین‌ها» از آن نام برده شده است، تعریف رسمی نداشته، قالب اجرایی مکتوب و مستندی ندارد و در مواجهه با محیط آموزش، کلاس درس و دانشجویان شکل می‌گیرد.

مضامین و جنبه‌های شناسایی شده در پژوهش حاضر در مقایسه با پژوهش‌های پیشین منتخب، تفاوت‌ها و شباهت‌هایی را نشان می‌دهد. شناسایی سه مضمون کلی (فردی، تعاملی و فنی) با نتایج پژوهش عباسی و همکاران (۱۳۹۶) هم‌خوانی کامل دارد. مضمون «فردی» به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای استادان در قالب «ویژگی‌های اخلاقی» با نتایج پژوهش قربانخانی و صالحی (۱۳۹۶)، فرمهینی و همکاران (۱۳۹۷)، کیخا و همکاران (۱۳۹۹)، محمدی فومنی و همکاران (۱۳۹۹)، ژونوس بکوا و همکاران (۲۰۲۲)، بیک میز (۲۰۲۲) و گوچن (۲۰۲۱)، شاهین و یوکسل (۲۰۲۱)، رافائل و همکاران (۲۰۱۹)، گلاچمانوا (۲۰۱۸)، مشایخ و همکاران (۱۳۹۸)، و باقری کراچی و همکاران (۱۳۹۹)، در قالب ویژگی شخصیتی، هم‌خوانی دارد. مضمون «مهارت‌های فنی» استادان در قالب «صلاحیت‌های فنی و مهارتی یا حرفه‌ای بودن» با نتایج پژوهش ژونوس بکوا (۲۰۲۲)، شاهین و یوکسل (۲۰۲۱)، محمدزاده (۱۳۹۸) و قربانخانی و صالحی (۱۳۹۶) هم‌خوانی دارد.

شناسایی مضمون تعاملی با نتایج پژوهش مطلبی فرد و همکاران (۱۳۹۰)، کیخا و همکاران (۱۳۹۹)، یوکسل و همکاران (۲۰۲۱)، در قالب روابط با همکاران و دوراک و همکاران (۲۰۲۱) هماهنگی دارد. وجود هم‌خوانی بیشتر مضمون فردی با پژوهش‌های پیشین با بیشتر بودن درصد فراوانی مفاهیم استخراج شده در پژوهش حاضر (حدود ۵۰٪) هماهنگ است. به عبارت دیگر، سایر پژوهشگران نیز این ویژگی اعضای هیئت علمی را از دیدگاه آنان یا دانشجویان و یادگیرندگان مرتبط با آن‌ها، با اهمیت بیشتری شناسایی

کرده‌اند. هم‌چنین مضمون تخصصی (حرفه‌ای) نیز با پوشش کمتری در پژوهش‌های پیشین مورد اشاره قرار گرفته است. مضمون ارتباطی (تعاملی) نیز توجه کمی را در پژوهش‌های پیشین نشان داده است، که می‌تواند نشان‌دهنده ساختار خاص جامعه آماری مورد بررسی در این پژوهش (اعضای هیئت علمی دانشگاه غیرانتفاعی) و کنش ویژه اخلاقی آنان باشد. این مضمون می‌تواند بر ویژگی‌های اخلاقی دانشجویان نیز تأثیر بگذارد. همان‌گونه که پیراگوتا و الیورا (۲۰۲۲) اشاره کرده‌اند، دانشجویان و مدرسین، تجربیات یادگیری خود را متناسب با ارزش‌های مرتبط با آموزش مجازی با یکدیگر به اشتراک می‌گذارند. دوراک و همکاران (۲۰۲۱) نیز اشاره کرده‌اند که آموزش‌های اخلاقی دانشجویان در دوران تحصیل ناکافی است و سبب بروز رفتارهای غیراخلاقی در آنان می‌شود؛ بخشی از این آموزش می‌تواند از طریق تعامل استادان با دانشجویان صورت گیرد. گلاچمانوا (۲۰۱۸) نیز به نقش آموزشگران در آموزش احترام به دانشجویان اشاره کرده است. این موارد می‌تواند اثر تقویت مضمون تعاملی را در ارتقای اخلاق دانشجویان نشان دهد. در مقابل، نتایج این پژوهش در زمینه عدم شناسایی مضمون‌های سازمانی و فراسازمانی، با نتایج پژوهش مشایخ و همکاران (۱۳۹۸) ناهم‌خوان است.

وضعیت موجود در کنش اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی دانشگاه را می‌توان در دو مورد به شرح زیر ریشه‌یابی کرد که عبارت‌اند از:

الف- شکل‌گیری و شیوه ویژه مواجهه اغلب دانشگاه‌ها با آموزش مجازی. واقعیت آن است که آموزش عالی کشور به سمت آموزش مجازی پرتاب شد! بروز همه‌گیری ویروس کووید - ۱۹ و برقراری محدودیت‌های فیزیکی ناشی از آن، و به تبع آن الزام دانشگاه‌ها به برقراری کلاس‌های مجازی به‌طور ناگهانی و بدون آمادگی پیشین رخ داد. از سوی دیگر مقطعی تصور نمودن این وضعیت (به‌ویژه در ماه‌های ابتدایی بروز آن)، سبب شد تا برنامه‌ریزی‌های اساسی در مواجهه با این وضعیت رخ ندهد. از همین‌رو، تأمین زیرساخت‌های حداقلی، تهیه نرم‌افزارها و راه‌اندازی سامانه‌های آموزش الکترونیکی با اولویت تشکیل کلاس مجازی در اسرع وقت در برنامه کوتاه‌مدت دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی قرار گرفت. به همین دلیل، انتظارات از اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها نیز با اولویت آشنایی با نرم‌افزارها و سامانه‌های آموزش مجازی و رعایت نظامات آموزشی در این بستر جدید تعریف شد. این اولویت‌بندی سبب شد تا وجه قراردادی اخلاق حرفه‌ای در درجه اهمیت بالاتری نسبت به وجه آیینی آن قرار گیرد؛ زیرا تطابق با شرایط حادث شده ناگهانی از جانب اکثریت قریب به اتفاق اعضای هیئت علمی، نیازمند توسعه مهارت‌ها و آموزش‌های جدیدی بود که فرصت انجام کامل آن‌ها بدون توقف فرآیندهای آموزشی مقدور نبود. شواهد گفتاری مصاحبه‌شوندگان نیز مؤید این وضعیت بوده است (مصاحبه‌شونده سوم: اداره کلاس براساس تجربه و سعی و خطا؛ مصاحبه‌شونده ششم: عدم شرکت کامل در کلاس‌های نحوه ارائه آموزش مجازی؛ مصاحبه‌شونده‌های اول، یازدهم و چهاردهم: بروز وقفه در آموزش در شروع یا حین اجرای کلاس)

ب- ابزارهای رصد و ارزیابی ویژه فعالیت‌های آموزشی در فضای مجازی در اکثر دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در همان وضعیت دوره حضوری باقی ماند. انجام حضور و غیاب سیستمی، امکان ثبت زمان دقیق حضور استادان و دانشجویان در کلاس درس، حضور به موقع در کلاس درس و مانند آن، امکاناتی بود که با صرف کمترین منابع انسانی قابل رصد شد. در مقابل، نظارت بر کیفیت محتوای الکترونیکی تولیدی، رصد میزان و کیفیت یادگیری در سامانه‌های مجازی، ارزیابی محتوای ارائه شده در کلاس‌ها، تعامل و ارتباط استاد و دانشجو در کلاس مجازی و مانند آن، به سادگی معیارهای شکلی (قراردادی) آموزشی امکان‌پذیر نبوده و حتی در مواردی ناممکن به نظر می‌رسید. شواهد گفتاری نیز تأییدکننده این مطلب بوده‌اند (مصاحبه‌شونده سوم: رعایت بیشتر نظم و قوانین آموزشی؛ مصاحبه‌شونده ششم: سخت بودن رصد تفاوت‌ها در کلاس مجازی، مصاحبه‌شونده نهم: عدم کنترل دانشجویان در آزمون‌های علمی، مصاحبه‌شونده یازدهم: دشواری تعامل با دانشجویان، مصاحبه‌شونده چهاردهم: لزوم استفاده از سایر ابزارهای فضای

مجازی برای برگزاری کلاس).

واقعیت آن است که دانشگاه، مسیر تعالی و کیفیت بروز جنبه‌های متفاوت اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی خود را مشخص می‌کند. به عبارت دیگر، اعضای هیئت علمی نوعی یادگیری پنهان از رفتار سیستم دانشگاه نسبت به عملکرد خود در زمینه اخلاق حرفه‌ای را تجربه می‌کنند. اگر دانشگاه به رصد اشکال قراردادی اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی بسنده کند و فقط نسبت به رعایت این جنبه‌ها از خود حساسیت نشان دهد، اعضای هیئت علمی نیز تلاش خود را در جهت تقویت این جنبه‌ها به کار خواهند برد و تلاش کمتری برای تقویت سایر جنبه‌های عمدتاً آیینی اخلاق حرفه‌ای مانند عدالت‌ورزی، رعایت حقوق دانشجویان، تقویت تعامل و ارتباط با دانشجویان و مانند آن، انجام خواهند داد.

نسبت بین جنبه‌های قراردادی و آیینی اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی مانند نسبت بین محتوی و شکل و یا نسبت بین کمیت و کیفیت در امر خطیر آموزش است. هر دو جنبه مهم و در عین حال مکمل یکدیگرند و صورت‌های دوگانه یک مفهوم‌اند و باید برای ارتقای سطح اخلاق حرفه‌ای در بین اعضای هیئت علمی رصد هر دو جنبه در برنامه‌های ارزشیابی دانشگاه‌ها قرار گیرد. به این منظور پیشنهاد می‌شود، موارد زیر به منظور ارتقای وضعیت اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی در حوزه آموزش مجازی مورد توجه قرار گیرد.

- برگزاری دوره‌های فنی-مهارتی ویژه اعضای هیئت علمی به منظور تقویت بهره‌برداری از امکانات سامانه یادگیری مجازی و کمک به دانشجویان در جهت رفع اشکالات فنی هنگام برگزاری کلاس مجازی.
- تدوین شیوه‌نامه ویژه ارزشیابی کیفیت آموزش مجازی توسط اعضای هیئت علمی.
- توجه ویژه اعضای هیئت علمی به برگزاری کلاس‌های رفع اشکال و تمرین.
- تقویت روش‌های ارتباط آموزشی با دانشجویان در خارج از فضای سامانه یادگیری آموزشی.
- بازنگری در شیوه‌های تدریس متناسب با فضای یادگیری مجازی.
- توجه به نقطه نظرات دانشجویان در خصوص چگونگی ارائه مطالب درسی.

در انجام این پژوهش محدودیت‌هایی وجود داشت؛ انتخاب دانشگاهی از زیرنظام غیردولتی آموزش عالی و عدم امکان مقایسه نتایج پژوهش با وضعیت اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی مورد بررسی در هنگام ارائه آموزش حضوری (به واسطه انجام پژوهش در دوره زمانی بروز همه‌گیری کووید-۱۹) را می‌توان به عنوان محدودیت‌های اصلی این پژوهش ذکر کرد. با توجه به محدودیت‌های ذکر شده و به منظور تداوم پژوهش در زمینه اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی دانشگاه در آموزش مجازی و ارتقای وضعیت آن، پیشنهاد می‌شود، نظرات اعضای هیئت علمی در زمینه برداشت آنان از مفهوم اخلاق حرفه‌ای و مؤلفه‌های آن در آموزش‌های حضوری و مجازی (هنگام بازگشت آموزش به شیوه حضوری) بررسی شود. هم‌چنین مقایسه وضعیت اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی، می‌تواند تفاوت وضعیت این مفهوم را در این دو زیرنظام ممکن سازد و به ریشه‌یابی علل تفاوت (با توجه به اثر ساختارهای سازمانی، وابستگی و نوع زیرنظام دانشگاه‌ها) کمک کند.

References

منابع

- Abbasi, R., Taheri, Gh., Babashahi, J. (2016). The status of professional ethics of university professors from the perspective of students. *Ethics Quarterly in Science and Technology*, 12(4). [In Persian]
- Amini, N., Nasr Isfahani, A., Zamani B.E., Tork Ladani, B. (2019). Systematic Review of Faculty Members' Attitudes toward ICT Application in Education in Iranian Universities. *Journal of management and planning in Educational systems*, 12(2). [In Persian]
- Araštah, H., Naveh Ibrahim, A., Motaleb Fard, A. (2017). Investigating the status of educational ethics compliance by faculty members of public universities in Tehran. *Cultural Strategy Quarterly*, 2(8). [In Persian]
- Abdul Razzak, N. (2021). E-Learning: From an Option to an Obligation. *International Journal of Technology in Education and Science*, 6(1).
- Bagheri Kerachi, A., Akbari, J., tamoradi, A. (2020). Interpreting the student's experiences of teaching professional ethics in university teachers. *Quarterly journal of medical sciences education and development center*, 11(4). [In Persian]
- Brown R.B. (2006). *Doing Your Dissertation in Business and Management: The Reality of Research and Writing*. Sage Publications.
- Dolenc, k., Sorgo, A., Ploj-Virtic, M. (2021). Perspectives on Lessons from the COVID-19 Outbreak for Post-Pandemic Higher Education: Continuance Intention Model of Forced Online Distance. *European Journal of Educational Research*, 11(1).
- Durak, G., Cankaya S., Sahin, M.A., Goktas, O.B., Oztuzcu, o. (2021). Ethics in distance education during the pandemic: undergraduate student's views about ethics. *Asian Journal of distance education*, 16(2).
- Faraštakhah, M. (2015). Higher education at the threshold of the 21st century. *Quarterly Journal of Research and Planning in Education*, No. 20. [In Persian]
- Farahini, M., Behnam Jam, L. (2017). Investigating the level of compliance with the professional ethics components of education among academic staff members of Shahed University. *Ethics in Science and Technology*, 7(1). [In Persian]
- Farahini, M., Behnam Jam, L. (2017). Investigating the level of compliance with the professional ethics components of education among academic staff members of Shahed University. *Ethics in Science and Technology*, 7(1). [In Persian]
- Gluchmanova, M. (2018). The importance of ethics in the teaching profession. IETC, *Proceeding of social and Behavioral sciences*, 176
- Gocen, A. (2021). Ethical leadership in educational organizations, a cross-cultural study. *Turkish journal of education*, 10(1).
- Ghahrani, J. (2016). Examining the work ethic of teachers of the three levels of education in East Azerbaijan province in order to present a model. *Scientific-research quarterly of educational management research*, 3(2). [In Persian]
- Houlden, S., Veletsianos, G. (2020). Coronavirus pushes universities to switch to online classes—but are they ready? *The Conservation, Academic rigour, journalistic flair*.
- Keykha A, Imanipour M. (2020). Meta-synthesis of professional ethics elements in higher education. *JMED*, 15 (1). [In Persian]
- Khaštar, H. (2009). Presenting a method for calculating coding reliability in qualitative research interviews. *methodology of social and humanities*, 15(58).
- Qurbankhani, M., Salehi, K. (2016). Representation of the characteristics of successful teachers of virtual education in Iran's higher education system from the point of view of teachers and students: a study with phenomenological method. *Education Technology*, 12(4). [In Persian]
- Mashayekh, F., Karimi, F., Shahtalebi, B. (2019). Pathology of professional ethics of faculty

- members. *journal of ethical researches*, 9(35). [In Persian]
- Mohammadzadeh, Z. (2018). Identifying the principles of professional ethics in education, the degree of adherence to the norms of science in the faculty members of Ferdowsi University of Mashhad. *Master's thesis*, Ferdowsi University of Mashhad. [In Persian]
- Moradi, M. (2014). Paradigm transition from quantitative research to qualitative research in humanities. *Rahyaft*, 57. [In Persian]
- Mossadegh, H., Baruni Kashani, R., Pour Karimi, J., Abdulahi, B. (2012). Examining the degree of compliance with teaching ethics among professors of Tehran University and Imam Khomeini Institute from the perspective of learners. *Culture in Islamic University*, 3(4). [In Persian]
- Melabi Fard, A., Naveh Ibrahim, A. Mohsenzadeh, F. (2012). Investigating and identifying professional and ethical markers in education and teaching from the point of view of master's students. *Ethics in Science and Technology*, 6(4). [In Persian]
- Mikheilov, A., Burlakova, M. (2022). Post-Covid-19 Teacher Training: The Trends That Are to Stay. *International Dialogues on Education*, 81(2).
- Mohammadi Fomani, M., Etemad Ahari, A., Sharifi, A., (2020). Providing a model of professional ethics for faculty members at Farhangian University. *educational administration research quarterly*, 12(45). [In Persian]
- Mousavi S. K., Ahghar G, Taleb, Z. (2020). Analysis of the Components of Professional Ethics of Faculty Members with a Model based on Quranic Principles in Islamic Azad University. *Quran and Medicine*, 5 (2). [In Persian]
- Nadri, M. Ghalei, A., Ghalavandi, H., Hassani, M. (2020). Investigating the Causal Model of Relationships between Professional Ethics, Psychological and Intellectual Capital with Job Performance with Mediating of Knowledge Sharing Among faculty members. *Quarterly journal of medical sciences education and development center, jundishapur education development journal*, 11(4). [In Persian]
- Peyman, H., Zariyan, A., Sadeghifar, J., Alizadeh, M., Roštami, A., Delpisheh, A. (2010). Features of successful teachers from the perspective of medical students. *Iranian Journal of Medical Education*, 10 (5). [In Persian]
- Qurbankhani, M.; Salehi, K. (2016). Representation of the characteristics of successful teachers of virtual education in Iran's higher education system from the point of view of teachers and students: a study with phenomenological method. *Education Technology*, 12(4). [In Persian]
- Rafael, A., Canizal, E. (2019). The moral profession. A Study of Moral Development and Professional Ethics of Faculty. *Ph.D. Theses*. The University of Texas at Austin
- Rivera- Piragauta, J.A., de Oliveira, J.M. (2022). The ethical commitment of virtual education. *Journal of educators online*. 19(2).
- Roller, M.R., Lavrakas, P.J. (2015). Applied Qualitative Research Design. *Guilford Press*, USA.
- Saskia, E. (2021). Impact of covid-19 on digital medical education. *International journal for educational integrity*, Vol. 17.
- Shahin, F., Yuksel, I. (2021). Meaning and uniqueness of Ethics and ethical teacher behaviors in the teaching profession. *inquiry in education*, 13(2).
- Stommel, M., Wills, C.E. (2004). Clinical research, Concepts and principles for advanced practice nurses. *Lippincott Williams and Wilkins*, PA, USA.
- Sultanzadeh, M. (2018). The study of work culture and work ethics in Iranian society from a sociological perspective. *Master's thesis*, Faculty of Literature and Humanities, Shahid Bahonar University, Kerman, IRAN.
- Timofeyev, Y., Dremova, O. (2022). Ethical beliefs and behavior of university educators:

evidence from Russia. *Journal of applied research in higher education*, 14(2).

Yikmis, G. (2022). opinions and suggestions of preservice special education teachers on ethical principles. *Cypriot Journal of educational sciences*, 17(4).

Zhunusbekova, A., koshtayeva, G. (2022). the role and importance of the problem of ethics in education. *Cypriot journal of educational sciences*, 17(3).

